

УДК 342.95:343.359:341.1

INTERNATIONAL LEGAL MECHANISMS OF COOPERATION IN ANTI-MONEY LAUNDERING: CONTEMPORARY CHALLENGES AND PROSPECTS

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЯ КОШТІВ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Holota N.P. / Голота Н.П.

с. j. s., as. prof. / к. ю. н., доц.

ORCID: 0000-0003-4113-7743

Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics
of West Ukrainian National University, Vinnytsia, Ghonty, 37, 21017Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету, Вінниця, Гонти, 37, 21017

Анотація. У статті досліджено сучасний стан міжнародно-правових механізмів співробітництва у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (AML/CFT) в умовах цифрової трансформації. Визначено, що цифровізація фінансових ринків та використання криптовалют кардинально змінили характер транскордонних злочинів. Традиційні механізми правового співробітництва є недостатньо ефективними для швидкого реагування на нові виклики. Встановлено, що міжнародно-правову базу AML/CFT формує система конвенцій та стандартів FATF, які поєднують правові, регуляторні та операційні аспекти. Виявлено, що регіональні механізми адаптують глобальні стандарти: MONEYVAL оцінює країни, що не є членами FATF, ЄС формує централізоване управління AMLA. Зазначено, що Україна в умовах війни зберегла функціонування системи AML/CFT, ідентифікувавши три нові загрози: відмивання коштів у контексті військової агресії, через віртуальні активи та незаконні фінансові потоки з країни.

Виявлено ключові недоліки міжнародного регулювання AML/CFT: невідповідність часових рамок правової допомоги швидкості фінансових операцій; відсутність узгоджених підходів до регулювання цифрових активів; обмеженість традиційних каналів співробітництва при роботі з новими технологіями. Обґрунтовано необхідність модернізації системи через впровадження автоматизованих систем обміну інформацією та гармонізацію регулювання цифрових активів.

Ключові слова: протидія відмиванню коштів, фінансові злочини, AML/CFT, FATF, правове регулювання, міжнародне співробітництво, корупція, цифрові активи, електронні докази.

Вступ.

Глобалізація фінансових ринків та стрімкий розвиток цифрових технологій кардинально змінили характер транскордонних фінансових злочинів, поставивши під сумнів ефективність традиційних механізмів міжнародного співробітництва у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism, AML/CFT). Сучасні схеми легалізації злочинних доходів характеризуються високою

технологічністю, швидкістю здійснення операцій та використанням складних багаторівневих структур, що виходять за межі декількох юрисдикцій одночасно. Особливої гостроти проблема набуває у зв'язку з активним використанням криптовалют та інших цифрових активів [1], регулювання яких на міжнародному рівні досі залишається фрагментарним та неузгодженим [2, 3]. Водночас традиційні механізми правового співробітництва, сформовані наприкінці ХХ століття, виявляються недостатньо гнучкими для швидкого реагування на нові виклики та забезпечення ефективного відстеження і блокування незаконних фінансових потоків у режимі реального часу [4].

Сучасна система міжнародного співробітництва у сфері AML/CFT стикається з низкою критичних проблем, що підривають її ефективність. Існуюча нормативно-правова база створювалася в епоху традиційних банківських операцій, тоді як сьогодні злочинці активно використовують децентралізовані фінансові платформи, цифрові валюти центральних банків та інші інноваційні інструменти [1]. Асиметрія в рівні розвитку національних систем AML/CFT створює «слабкі ланки», зростаючий обсяг операцій призводить до «інформаційного перевантаження». Відсутність координації між міжнародними організаціями та поява нових форм фінансування тероризму додатково ускладнюють ситуацію та актуалізують перегляд традиційних підходів до ідентифікації та припинення терористичного фінансування, що особливо актуально в контексті сучасних геополітичних викликів та гібридних загроз [5, 6].

Проблематика міжнародного співробітництва у сфері AML/CFT активно досліджується як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями, проте переважна більшість робіт зосереджується на окремих аспектах цього співробітництва, не надаючи комплексної оцінки сучасного стану [3–5, 7–9]. Вказані проблеми обумовлюють необхідність комплексного дослідження існуючих міжнародно-правових механізмів співробітництва у сфері AML/CFT з метою виявлення їх недоліків та розробки пропозицій щодо адаптації до сучасних викликів цифрової епохи.

Основний текст.

Міжнародно-правову базу співробітництва у сфері AML/CFT формує система багатосторонніх конвенцій, двосторонніх угод та стандартів міжнародних організацій. Віденська конвенція 1988 року стала першим універсальним міжнародно-правовим документом, який зобов'язав держави-учасниці криміналізувати відмивання доходів від наркозлочинів та створити правові механізми для їх виявлення, розслідування та конфіскації [10]. Стаття 5 Конвенції детально регламентує обов'язки держав щодо конфіскації доходів та засобів, використаних для вчинення злочинів, передбачених Конвенцією. Статті 6 та 7 встановлюють основи міжнародного співробітництва у кримінальних справах та взаємної правової допомоги [10]. Палермська конвенція 2000 року розширила предметну сферу на всі серйозні злочини. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 року створила правову рамку для криміналізації фінансування терористичної діяльності та міжнародного співробітництва у цій сфері [11].

Однією із провідних організацій, що формують глобальні стандарти, є створена у 1989 році Міжнародна група з протидії відмиванню коштів, отриманих злочинним шляхом (Financial Action Task Force, FATF). Сорок рекомендацій FATF у редакції 2012 року встановлюють всебічну систему заходів протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення [12]. Унікальність підходу FATF полягає у поєднанні правових, регуляторних та операційних аспектів протидії фінансовим злочинам. Рекомендації охоплюють не лише кримінально-правові заходи, але й вимоги до фінансових установ щодо належної перевірки клієнтів, ведення документації, звітування про підозрілі операції, а також організаційні аспекти діяльності підрозділів фінансової розвідки (Financial Intelligence Units, FIU), та правоохоронних органів. Механізм взаємного оцінювання, запроваджений FATF, забезпечує регулярний моніторинг імплементації стандартів на національному рівні та створює певний тиск на держави через можливість включення до «сірих» або «чорних» списків юрисдикцій, які не співпрацюють з

цією організацією. Механізм взаємного оцінювання FATF забезпечує моніторинг імплементації стандартів та створює тиск через можливість включення юрисдикцій до таких списків [12].

Важливою складовою системи міжнародного співробітництва є підрозділи FIU, які поступово еволюціонували від пасивних збирачів інформації про підозрілі фінансові операції до активних центрів аналізу та координації міжнародного обміну даними. Група Егмонт (Egmont), створена у 1995 році, об'єднує понад 160 FIU з усього світу, забезпечуючи технічну підтримку їхньої діяльності та координацію обміну інформацією між ними [13]. Принципи Егмонт встановлюють стандарти такого обміну, включаючи принцип взаємності, конфіденційності та цільового використання інформації виключно для AML/CFT

Регіональний рівень співробітництва представлений різноманітними організаціями та механізмами, які адаптують глобальні стандарти до специфіки конкретних регіонів. У європейському контексті ключову роль відіграє Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму (MONEYVAL), який здійснює взаємне оцінювання країн-членів Ради Європи, що не входять до FATF [14]. Європейський Союз (ЄС) розробив власну всебічну систему регулювання у цій сфері, кульмінацією якої стало прийняття серії AML-директив. Остання з них, п'ята AML-директива 2018 року значно розширила сферу застосування превентивних заходів, включивши до неї провайдерів послуг з криптовалютами та кастодіальних гаманців [15]. ЄС робить рішучі кроки у напрямі централізації та стандартизації підходів до боротьби з фінансовими злочинами, що може стати моделлю для інших регіонів світу. У 2025 році розпочинає свою діяльність Європейське управління з боротьби з відмиванням коштів (Authority for Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism, AMLA) [16].

Український досвід демонструє особливу специфіку адаптації міжнародних стандартів AML/CFT в умовах воєнного стану. Державна служба фінансового моніторингу України (ДСФМУ) продовжує свою діяльність відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів,

одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [17], навіть в умовах активних бойових дій. У 2022 році третя Національна оцінка ризиків AML/CFT/CPF виявила три високорівневі загрози для національної фінансової системи України: 1) відмивання коштів у контексті військової агресії проти України; 2) відмивання коштів через дистанційні послуги або з використанням віртуальних активів; 3) та незаконні фінансові потоки з країни [18]. Це раз підтверджує, що геополітичні кризи створюють нові виклики для системи фінансового моніторингу та вимагають швидкої адаптації існуючих механізмів до екстремальних обставин. Особливої уваги заслуговує підтримка, яку надає міжнародна спільнота країнам, що стикаються з екстремальними викликами у сфері AML/CFT. Зокрема, Управління ООН з наркотиків та злочинності через свою Глобальну програму боротьби з відмиванням коштів реалізує проект «Підтримка Державної служби фінансового моніторингу України та українських органів влади у підвищенні спроможності виявляти, розслідувати та переслідувати злочини з відмивання коштів» [18]. Такі ініціативи демонструють важливість технічної допомоги та передачі досвіду між країнами як ключового елемента зміцнення глобальної системи протидії фінансовим злочинам.

Сучасна практика застосування міжнародно-правових механізмів виявляє численні проблеми та прогалини, які суттєво знижують їхню ефективність [7–9]. Найбільш гострою є проблема часових рамок надання міжнародної правової допомоги, яка може тривати місяцями або навіть роками через складні бюрократичні процедури, тоді як сучасні фінансові операції здійснюються у режимі реального часу. Ця невідповідність особливо критична при роботі з цифровими активами, де затримка на кілька годин може призвести до повної втрати можливості відстеження та повернення коштів. Другою фундаментальною проблемою є відсутність узгоджених підходів до регулювання криптовалют та інших цифрових активів [3]. Різні юрисдикції застосовують кардинально відмінні підходи до кваліфікації криптовалют – від повної заборони до визнання їх повноцінними фінансовими інструментами. Такий дисбаланс

створює суттєві прогалини для регуляторного арбітражу. Злочинці активно використовують ці розбіжності, переміщуючи свої активи до більш «дружніх» юрисдикцій або використовуючи технології, які дозволяють приховувати справжнє місцезнаходження та походження коштів [1]. Ще однією проблемою є обмеженість традиційних каналів співробітництва при роботі з новими технологіями та цифровими слідами. Існуючі угоди про взаємну правову допомогу розроблялись у доцифрову епоху і часто не враховують специфічні аспекти збирання, зберігання та передачі електронних доказів [19]. Це призводить до ситуацій, коли цінна інформація втрачається через процедурні складності або невідповідність національних правових систем.

Для вирішення зазначених проблем необхідна комплексна модернізація системи міжнародного співробітництва у сфері AML/CFT. Першочерговим завданням є розробка та впровадження автоматизованих систем обміну інформацією між підрозділами фінансової розвідки, що дозволить значно скоротити час реагування на підозрілі операції та забезпечить можливість відстеження складних транскордонних схем у режимі реального часу. Водночас необхідна гармонізація підходів до регулювання цифрових активів на міжнародному рівні, включаючи розробку єдиних стандартів ідентифікації, верифікації та звітності для криптовалютних платформ та інших учасників екосистеми цифрових активів.

Висновки

У статті досліджено сучасний стан міжнародно-правових механізмів співробітництва у сфері протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму, проаналізовано їхню ефективність в умовах цифрової трансформації глобальної фінансової системи. Встановлено, що міжнародно-правова база AML/CFT формується комплексною системою універсальних конвенцій, регіональних угод та стандартів спеціалізованих організацій. Доведено, що унікальність підходу FATF полягає у поєднанні правових, регуляторних та операційних аспектів протидії фінансовим злочинам, а механізм взаємного оцінювання створює дієвий інструмент примусу до імплементації міжнародних

стандартів.

Виявлено ключові недоліки існуючих механізмів міжнародного співробітництва, які критично знижують їхню ефективність у сучасних умовах. Встановлено, що найбільш гострою проблемою є невідповідність часових рамок надання міжнародної правової допомоги швидкості здійснення сучасних фінансових операцій. Проаналізовано обмеженість традиційних каналів співробітництва при роботі з новітніми технологіями та встановлено, що існуючі угоди про взаємну правову допомогу не враховують специфіку збирання та передачі електронних доказів, що призводить до втрати цінної інформації через процедурні складності.

Обґрунтовано необхідність комплексної модернізації системи міжнародного співробітництва у сфері AML/CFT, що має базуватися на впровадженні автоматизованих систем обміну інформацією між підрозділами фінансової розвідки та гармонізації підходів до регулювання цифрових активів. Визначено, що ефективне функціонування оновленої системи потребує розробки єдиних стандартів ідентифікації, верифікації та звітності для всіх учасників екосистеми цифрових активів. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробкою конкретних моделей технологічної інтеграції у систему міжнародного фінансового моніторингу та створенням правових механізмів оперативного реагування на нові форми фінансових злочинів.

Література:

1. Kovalchuk O., Shevchuk R., Banakh S. Cryptocurrency Crime Risks Modeling: Environment, E-Commerce, and Cybersecurity Issue. IEEE Access. 2024. Vol. 12. P. 50673–50688. DOI: <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2024.3386428>
2. Banakh S., Holota N. Corruption as a Source of Funds for Money Laundering: Legal Mechanisms of Counteraction. Actual Problems of Law. 2025. No. 2. P. 215–221. DOI:10.35774/app2025.02.215
3. Roy D., Dubey A., Tiwary D.. Conceptualizing an Institutional Framework to Mitigate Crypto-Assets' Operational Risk. Journal of Risk and Financial Management.

2024. Vol. 17(12). Art no. 550. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm17120550>

4. Kovalchuk O. Digital jurisprudence: the legal field of cryptocurrencies. Legal Economic Science and Praxis. 2023. Vol. 9. P. 13–17. URL : <https://lesp.hu/digital-jurisprudence-the-legal-field-of-cryptocurrencies/>

5. Kunkera, Z.; Lisjak, D.; Tošanović, N.; Sumić, I.; Hadžić, N.; Blažinović, R. Blockchain Technology in the Process of Financing the Construction and Purchase of Commercial Vessels. J. Risk Financial Manag. 2025. Vol. 18. Art no. 169. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm18040169>

6. Tommerdahl, J. Understanding the Future of Money: The Struggle Between Government Control and Decentralization. J. Risk Financial Manag. 2025. Vol. 18. Art no. 98. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm18020098>

7. Rey-Martí, A.; Mohedano-Suanes, A.; Simón-Moya, V. Crowdfunding and Social Entrepreneurship: Spotlight on Intermediaries. Sustainability 2019. Vol. 11. Art no. 1175. DOI: <https://doi.org/10.3390/su11041175>

8. Бабенко А. М., Підгородинський В. М., Позігун І. О., Будянченко О. М. Міжнародно-правові заходи запобігання відмиванню грошей. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 12. С. 300–302. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/67>

9. Літкевич В. Міжнародне співробітництво у фінансових розслідуваннях – формування основних елементів. Актуальні проблеми правознавства. 2022. № 3(31). С. 55–62. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2022.03.055>

10. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20.12. 1988 р. Законодавство України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text

11. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. LIGA 360. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/MU00144?an=481082>

12. FATF Recommendations. FATF. URL : <https://www.fatf-gafi.org/en/topics/fatf-recommendations.html>

13. The Egmont Group of Financial Intelligence Units. Financial Crimes Enforcement Network. URL : <https://www.fincen.gov/resources/international/egmont-group-financial-intelligence-units>

14. FATF and MONEYVAL. Gov.im. URL : <https://www.gov.im/about-the-government/departments/cabinet-office/fatf-and-moneyval/>

15. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU. EUR-Lex. URL : <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj/eng>

16. The new EU Authority for Anti-Money Laundering and Countering the Financing of Terrorism. AMLA. URL : https://www.amla.europa.eu/index_en

17. Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. Законодавство України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>

18. Strengthening the national system in Ukraine to address current and emerging money laundering threats. UNODC, 2024. URL : https://www.unodc.org/poukr/en/webstory_aml_support-sfms_2023-2024.html

19. Московчук Д. О. Електронні докази у країнах континентального та загального права: порівняльно-правове дослідження : автореф. дис. ... д-ра філос. в галузі права : 081 / Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2023. 20 с.

Abstract.

Introduction. *The globalization of financial markets and digital transformation have fundamentally changed transnational financial crimes, challenging traditional AML/CFT cooperation mechanisms. Modern money laundering schemes use complex multi-jurisdictional structures and cryptocurrencies, whose international regulation remains fragmented.*

The international legal framework comprises multilateral conventions, bilateral agreements, and organizational standards. The Vienna Convention (1988) established the foundation, while FATF's Forty Recommendations set comprehensive global standards combining legal, regulatory, and operational aspects. Regional cooperation includes MONEYVAL and EU AML directives, with

the new European Anti-Money Laundering Authority (AMLA) launched in 2025. Current mechanisms face significant challenges in maintaining their effectiveness. The primary issue is the mismatch between lengthy international legal assistance procedures and real-time financial operations. Additionally, uncoordinated cryptocurrency regulation creates opportunities for regulatory arbitrage, while traditional cooperation channels prove inadequate for collecting and sharing digital evidence. Comprehensive system modernization requires automated information exchange systems between financial intelligence units for real-time suspicious transaction tracking. International harmonization of digital asset regulation is essential, including unified identification, verification, and reporting standards for all ecosystem participants.

The study demonstrates that existing international cooperation mechanisms critically need modernization to address digital-era challenges. The main contribution lies in identifying key systemic shortcomings and substantiating the necessity for comprehensive reform based on technological integration and regulatory harmonization.

Keywords: *anti-money laundering, financial crimes, AML/CFT, FATF, legal regulation, international cooperation, corruption, digital assets, electronic evidence.*

Статтю надіслано: 16.09.2025 р.

© Голота Н.П.